

Спеціалізованій вченій раді Д 35.051.01
Львівського національного університету
імені Івана Франка

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію
Гуменюка Віталія Віталійовича

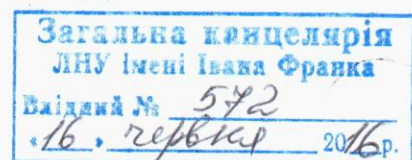
на тему: “Державне регулювання процесів легалізації прихованого
підприємництва”

подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Д 35.051.01
у Львівському національному університеті імені Івана Франка на
здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності
08.00.03 – економіка та управління національним господарством

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Трансформація соціально-економічних систем, зокрема – перехід від соціалістичної економіки до ринкової характеризується активізацією тіньових процесів в діяльності учасників відносин у сфері господарювання. Масштаби тіньової економічної діяльності суттєво впливають на обсяг та структуру ВВП, конкурентоспроможність країни на міжнародних ринках, ефективність структурних та інституційних реформ всередині країни та є загрозою суверенітету держави. Прискорення динаміки тіньових економічних процесів, яке спостерігається протягом останніх років, дозволяє стверджувати, що в Україні відсутні ефективні регулюючі механізми підприємництва. Водночас, багатоаспектність та розгалуженість проявів тіньових економічних відносин засвідчує безперспективність поодиноких несистемних державних заходів щодо їх протидії та необхідність активного регулюючого впливу держави.

Саме тому, дисертаційне дослідження Гуменюка Віталія Віталійовича, яке ґрунтується на вирішенні наукових задач, пов'язаних з розробленням теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо державного регулювання процесів легалізації прихованого підприємництва в Україні є своєчасним та актуальним для вітчизняної економічної науки.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація виконана відповідно до наукового напрямку Інституту економіки і менеджменту НУ «Львівська політехніка», а саме: робота виконувалась у межах науково-дослідної теми «Проблеми підвищення рівня конкурентоспроможності національних виробників» (номер держ. реєстрації 0114U001246), зокрема, автором розроблено модель, спрямовану на зміну умов ведення бізнесу в основних сферах державного регулювання легалізації прихованого підприємництва (міжнародна торгівля, закриття бізнесу, оподаткування), що підвищує конкурентоспроможність підприємців легального сектора економіки порівняно з нелегальним (прихованим), внаслідок чого істотно зменшується розмір останнього.

Отримані результати проведених автором досліджень використані під час розроблення держбюджетної теми Львівського національного університету ім. І. Франка «Розробка концепції та інструментарію оцінювання і порівняння державотворчого патріотизму нації з позиції податкової домінанти» (номер державної реєстрації 0113U000590). Зокрема, застосовано наукові результати впливу таких чинників як: ефективність державного управління, стан правопорядку та корупції, державного (в тому числі податкового) регулювання підприємництва, виходячи із потреби нейтралізації мотивів уникнення підприємцями запровадженого владними інституціями фінансового обліку і сплати податків.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Основні наукові положення, пропозиції та висновки дисертаційного дослідження **Гуменюка Віталія Віталійовича**, мають достатній ступінь обґрунтованості (с.194-199). Їх теоретичною й методологічною основою є фундаментальні положення сучасної економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених із проблем державного регулювання, детінізації та легалізації прихованої підприємницької діяльності (с. 200-221). У

дисертаційній роботі В.В.Гуменюка чітко визначено мету, сформульовано завдання, предмет та об'єкт дослідження, результати якого відображені у роботі, а також в узагальненому вигляді сформульовані у висновках до кожного з розділів (с.69-72, 33-136, 190-193) та у загальних висновках дисертації, що виносяться на захист (с 194-199 рукопису дисертації та с.15-17 автореферату).

Обґрунтованість результатів дисертаційної роботи підтверджується застосуванням сучасних загальнонаукових методів дослідження (с.6), зокрема: економічного групування та порівняння (при формуванні масиву країн світу для аналізу та моделювання); аналогії (для визначення цілей в ході функціонування механізму легалізації); логічного і евристичного (для дослідження впливу чинників на ознаки підприємництва); узагальнення та конкретизації (для уточнення змістовного наповнення поняття «нелегальне підприємство»; «легалізація підприємства»; «регуляторний механізм легалізації прихованого підприємства»); аналізу і синтезу (структуризації і моделювання результативності регуляторного механізму легалізації підприємства); формалізації і кореляційно-регресійного аналізу (для квантифікації і розрахунків впливовості чинників нелегального підприємства); регресійного моделювання, програмування і прогнозування (для визначення результативності регуляторного механізму легалізації підприємства).

Структура дисертаційної роботи визначена її метою і є цілісним комплексом послідовних розробок теоретичних положень, методичних й організаційних підходів та практичних методів щодо державного регулювання процесів легалізації прихованого підприємства, що визначається необхідністю використання ними нових дієвих та ефективних механізмів, інструментів, засобів до подолання прихованого підприємства.

Основні теоретичні положення та практичні результати дисертаційного дослідження апробовані на 10 міжнародних, всеукраїнських науково-практичних та наукових конференціях, які відбувалися у Львові, Донецьку, Рівному, Одесі, Катовіце (Польща).

4. Основні наукові результати, одержані автором та їх новизна

Основний науковий результат дисертаційної роботи полягає у вирішенні комплексу проблемних питань щодо удосконалення механізму державного регулювання процесів легалізації прихованого підприємництва.

Винесені здобувачем на захист результати містять наукову новизну. Серед них, перед усім слід відзначити побудовану модель державного регулювання процесів легалізації прихованого підприємництва у визначених дисертантом положеннях на основі рейтингу «Легкості ведення бізнесу» Світового банку у сферах «Міжнародної торгівлі», «Закриття бізнесу», «Оподаткування», що, на думку автора, істотно впливають на обсяг нелегального підприємництва та дають можливість як прогнозувати, так і оцінювати отримані результати заходів легалізації відповідно до методу розрахунку обсягу нелегального підприємництва за рівнянням його кореляційної залежності від показників рейтингів «Легкості ведення бізнесу» у вказаних сферах (с.170-189).

Заслужують на увагу положення наукової новизни, що доповнюють сучасну економічну термінологію та поглиблюють методологічні основи розуміння сутності державного регулювання легалізації підприємництва як однієї із функцій управлінської діяльності. Яке дисертант визначає – як впроваджену органами влади систему заходів, спрямовану на внесення змін у застосуванні наявних інструментів регулювання для усунення відхилень від бажаних економічних показників і зменшення обсягу нелегального підприємництва, (с.53)

Дисертантом обґрунтовано науково-методичний підхід до визначення причин існування прихованого підприємництва та напрямків його легалізації, який, на відміну від існуючих, що переважно ґрунтуються на суб'єктивних судженнях, виокремлює чинники з істотним кореляційним впливом для спрямування на них відповідних результативних заходів; (с.137-156)

Вважаю актуальною удосконалену автором організаційну модель державного регулювання процесів легалізації прихованого підприємництва, яка

базується на формуванні спеціалізованого механізму як системи суб'єктів регулювання, експертів та окремого органу (відділ Мінекономрозвитку України), завданням якого є організація взаємодії суб'єктів та об'єкта легалізації, збір та аналіз інформації, підготовка проектів рішень, оцінювання результативності їх впровадження, що, на думку дисертанта, має забезпечити високу ефективність вжитого комплексу заходів. (с.157-169)

Заслужують на увагу дослідження дисертанта, щодо сутності поняття «нелегальне підприємництво», розмежовуючи його із терміном «тіньова економіка» (с. 31-37), та сутності поняття «легалізація підприємництва» відокремлюючи його від терміну «детінізація» (с.39-41).

У дисертаційній роботі здійснено конкретизацію змісту ознак підприємницької діяльності з метою визначення їх чутливості до впливу державного регулювання та інших чинників. Це дало змогу дисертанту виокремити чотири найбільш важливі – безбитковість у довгостроковому періоді, ризикованість, самостійність, виробництво продукції). (с.28-29)

Автором обґрунтовано поділ інструментів регулювання підприємництва на ринкові і адміністративні, із виділенням таких, що використовуються для державного регулювання. Дисертант дотримується думки, яка полягає у необхідності посилення позитивного впливу ринкового механізму визначеними інструментами державного регулювання у категорії легкості ведення бізнесу: «Міжнародна торгівля», «Закриття бізнесу», «Оподаткування» (с.83-122).

Слід відзначити те, що кожен висновок і практичні рекомендації дисертаційної роботи мають достатнє теоретичне підґрунтя. Обґрунтованість отриманих висновків забезпечується опрацюванням 196 літературних джерел, значного масиву статистичних даних, великої кількості теоретико-методичних розробок.

Усе вищенаведене є підтвердженням того, що дисертація Гуменюка Віталія Віталійовича належить до категорії наукових робіт, які мають наукову новизну та є фундаментальним дослідженням у такій стратегічно важливій

сфері як удосконалення державного регулювання процесів легалізації прихованого підприємництва

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

За результатами наукового дослідження опубліковано 18 наукових праць, в тому числі 9 у фахових виданнях та 2 у виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз даних. Загальний обсяг публікацій становить 6,14 д.а., з них автору належить 5,12 д.а.

Основний зміст дисертації у повній мірі відображено у авторефераті.

6. Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики

Дисертаційна робота В.В. Гуменюка є вагомим внеском у розвиток теорії і практики економіки та управління національним господарством. Наукова цінність результатів досліджень полягає у розробленні Гуменюком Віталієм Віталійовичем нового наукового підходу щодо розвитку теоретико-методичних та методологічних засад, які у сукупності вирішують важливе наукове завдання щодо державного регулювання процесів легалізації прихованого підприємництва в Україні. Представлені у дисертації результати дослідження, висновки, ключові положення дозволили удосконалити методологічні рекомендації щодо вирішення проблеми легалізації прихованого підприємництва в Україні.

До результатів, що мають найбільше практичне значення, належать пропозиції щодо виокремлення значущих чинників нелегального підприємництва, серед яких: міжнародна торгівля; закриття бізнесу; оподаткування; методи оцінки рівня тіньової економіки та заходи, які пропонуються для покращення бізнес-клімату в країні; заходи для усунення негативного впливу істотних чинників нелегального підприємництва:

підвищення ефективності управління; недопущення порушення чинного законодавства та корупції.

Положення дисертаційної роботи були використані в практичній діяльності Комітетом Верховної Ради України з питань промислової політики та підприємництва (довідка про впровадження № 04-30/14-790/245986 від 07.10.2015р.), Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (довідка про впровадження № 3032-06/41972-09 від 14.12.2015 р.), Львівської обласної ради (довідка про впровадження № 02-вих-240 від 12.02.2016 р.)

7. Дискусійні положення й недоліки дисертаційної роботи

Проте, поряд із позитивною оцінкою наукових результатів дисертації Гуменюка В.В., слід зауважити певні положення, які є підставою для дискусії, містять недоліки та неточності. Зокрема:

1. На рис. 1.1. (с. 37) автором здійснено класифікацію прихованої економіки без означення класифікаційної ознаки. Припускаємо, що класифікація була здійснена за критерієм відношення до нормативної системи регулювання, проте, поза увагою залишилися інші класифікаційні ознаки. Зокрема, за видами економічної діяльності, за секторами економіки, за геоекономічною спрямованістю тощо.

2. У §1.3. (с.49-68) автором досліджені елементи механізму легалізації прихованого підприємництва. Ми погоджуємось, що системному підходові властиве охоплення механізмами управлінських процесів. Проте, саме системний підхід передбачає відокремлення компонентів цілого, що першочергово пояснюється саме необхідністю дослідження певного структурного відособлення.

3. Суттєво посилило б практичну значущість одержаних результатів застосування більшого спектру економіко-математичних та статистичних методів досліджень. Зокрема, можливим було б використання інструментарію кластерного аналізу чи методу огортаючих даних для визначення місця України у світі за рівнем нелегального підприємництва (с.92-93). Суб'єктивний характер

визначення рівня нелегального підприємництва дозволяє також використовувати метод нечітких множин для оцінювання впливу інструментів державного регулювання на його рівень.

4. Теоретичне дослідження інструментів державного регулювання та їх класифікацію (с.124-130) варто було проводити у §1.3 дисертації.

5. Визначення напрямків легалізації підприємництва, які представлені на рис._3.1. (с. 140), доцільно доповнити відповідними економічними індикаторами, які впливають на окреслені чинники.

Проте вказані критичні зауваження та дискусійні положення істотно не впливають на загальну позитивну оцінку даної дисертації, виконаної в цілому на належному науковому рівні.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Гуменюка Віталія Віталійовича «Державне регулювання процесів легалізації прихованого підприємництва» є завершеною, самостійною, логічно структурованою роботою на актуальну тематику, з необхідними елементами наукової новизни, результатом якої є нові обґрунтовані наукові положення, щодо теоретичних засад та практичних рекомендацій державного регулювання процесів легалізації прихованого підприємництва в Україні.

Тема та зміст дисертації відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Автореферат дисертації відповідає п.13 та п. 14 «Порядку присудження наукових ступенів» (Постанова Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013р.). Автореферат розкриває зміст дисертації, відповідає її структурі. Зміст автореферату та основних положень дисертації – ідентичні.

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що дисертація на тему: «Державне регулювання процесів легалізації прихованого підприємництва» відповідає п.9, п. 11, п. 12 та п.14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від

24.07.2013р., а її автор Гуменюк Віталій Віталійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

**Кандидат економічних наук,
доцент,
доцент кафедри соціальних
дисциплін
Львівського державного
університету внутрішніх
справ**

 Кіржецький Ю.І.

В.Г. Хелечко
ЗАСВІДЧУЮ НАЧАЛЬНИК ВКЗ
ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Віталій Гуменюк
спеціалізація: економіка та управління
16 травня 2013 року
